

Ольга Меленчук

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

З ІСТОРІЇ ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВА НА ПІВНІЧНІЙ БУКОВИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД: НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті йдеться про складний період поневолення королівською Румунією Бессарабії та Північної Буковини (1918-1940), коли своєрідним національним ідеалом як духовної основи державної самостійності та національної незалежності для буковинських українців залишалася творчість Т. Шевченка, яка консолидувала український дух, визначала подальший вектор державотворчої політики. Розкрито роль і значення вшанування пам'яті поета на Буковині, популяризацію його творчості та осмислення її національно-політичного аспекту на прикладі науково-популярних видань та літературно-публіцистичних матеріалів.

Ключові слова: духовний, національний, політичний, визвольний, державотворчий, проблема, віра, суспільство, самостійний.

Постановка проблеми. За півроку до повної окупації Буковини румунською владою у газеті «Буковина» від 24 травня 1918 року повідомлялося про влаштування концерту з нагоди Шевченкових роковин замість свята миру й української державності в Чернівцях. Незважаючи на опір, який чинили румунські священники, вранці відбулося поминальне богослужіння на честь Т. Шевченка українською мовою, а ввечері проведено святковий концерт. На цю знакову подію прибуло чимало інтелігенції, міщан та селян з усіх куточків краю: «Як зросла національна свідомість нашого народу і як скріпло українство в самій столиці Буковини Чернівцях, виходить вже з того, що карти на концерт розхоплено за два дні, так що багато мусяло вернутися з-під театру, бо вже не було місця» [16, с.126], – констатувалося у часописі. А в замітці від 7 червня 1918 року йшлося про велелюдне свято «Воскресіння України», яке відбулося у с. Чорнавка (нині Чорнівка), поблизу Чернівців, де за участю місцевих школярів також урочисто вшанували пам'ять Т. Шевченка [16].

Згадував про пам'ятну подію національного значення у березневі дні 1918 року – Шевченківську академію [15, с.965], проведenu вчителем Вижиницької гімназії Миколою Павлусевичем у стінах alma mater, і колишній учень, відомий правник Іван Новосівський. Примітно, у педагога М. Павлусевича 1886 року народження витоки зацікавлень Шевченковим словом сягане ще його студентських років, коли він разом з іншими, згодом відомими педагогами і письменниками – І. Доцівником і С. Лакустою відвідував український семінар, присвячений вивченню творчості Т. Шевченка в Чернівецькому університеті під керівництвом професора С. Смаль-Стоцького. Хвиля національного піднесення помітно ширилася містами і селами Буковини, бо із закінченням воєнного стану в першій половині 1918 року буковинські українці сподівалися, що нарешті зможуть продовжити справу розбудови власної держави. І аж ніяк не очікували на двадцятидворічне підневільне становище, в якому опинилися у зв'язку з окупацією королівською Румунією Бессарабії та Північної Буковини разом із Чернівцями наприкінці того ж, 1918 року. Наразі відсутні спеціальні дослідження, в яких би висвітлювалося питання розвитку шевченкознавства на Північній Буковині у міжвоєнний період, тому актуальність нашої статті є беззаперечною.

Історія українського національного руху на Північній Буковині у міжвоєнний період має драматичний характер, оскільки приєднання цієї частини краю до королівської Румунії зумовило тотальний занепад у суспільно-політичному та культурному житті. Як зазначав відомий громадсько-політичний діяч, письменник-публіцист, репресований радянською владою, С. Канюк у праці «Буковина в румунській неволі» (1930), «Румунська окупація – це найчорніша доба в історії Буковини; за короткий час окупації румунський уряд устиг знищити майже всі здобутки довголітньої боротьби трудящих» [17, с.40]. Політика румунізації ожила з новою силою і це насамперед позначилося на культурно-освітньому русі. На сторінках часопису «Воля народа» від 25 вересня 1919 року в матеріалі «Новий шкільний рік» про стрімкий занепад шкільництва на Буковині, причиною якого було масове закриття українських народних шкіл, зауважено: «Нарід, що не має своєї школи, остає в культурі позаду, між иньшими народами не має ніякого значіння, а з часом починає «світ», себто иньші культурні народи, називати сей темний нарід диким. [...] Отже, темнота народу се перше услівє, аби відобрати йому самоуправу, самостійність, волю» [2, с.1]. Як видно, саме цього і домагався ворог, посилюючи на теренах краю національний гніт. Потерпало не тільки шкільництво, а в Чернівцькому університеті відбулися кардинальні зміни, із закриттям українських кафедр його було перетворено на «вузькоглядний румунський» [17], заборонялася діяльність українських товариств. Попри утиски влади й нестерпні умови життя на окупованій території, українці все одно чинили спротив системі та «намагалися вести діяльність по збереженню української культури» [14, с.244]. Зважаючи на тодішню суспільно-політичну ситуацію, своєрідним національним ідеалом, як духовної основи державної самостійності та національної незалежності буковинських українців, залишалася творчість Т. Шевченка, ідеї якого згуртували національні сили в ті важкі часи поневолення. Щорічне вшанування пам'яті Кобзаря символічно виконувало функцію об'єднувачого чинника нації, який визначав рівень готовності відстоювати свої національні інтереси, долаючи жорстокі цензурні утиски та переслідування румунської влади. Промовистою була думка письменника М. Марфієвича: «[...] ім'я Шевченка було ненависним як австрійським баронам, так і румунським боярам, які смертельно боялись всякого революційного руху, спрямованого на боротьбу проти їх панування» [19, с.4].

Нині надійним джерелом інформації з історії відзначення Шевченкових роковин на Буковині у міжвоєнний період є тогочасні місцеві періодичні видання («Воля народа», «Громада», «Каменярі», «Народний голос», «Рідний край», «Самостійна думка», «Час», «Самостійність», «Хліборобська правда» тощо), на шпальтах яких вміщено чимало цікавих матеріалів на цю тему. Приміром, заслуговує на увагу детальний опис Шевченківського свята, яке відбулося у Чернівцях з нагоди 60-річчя від дня упокоєння душі великого поета, поданий у часописі «Каменярі» від 30 квітня 1921 року. До речі, шевченківська тема в цьому виданні від початків його існування представлена досить широко і, як зазначає сучасна дослідниця Ю. Попович, «сприяла зростанню національної свідомості мешканців буковинського краю. Образ Кобзаря поставав як символ єдності українців Сходу і Заходу України» [23, с.52]. Того ж, 1921 року, Шевченкова знаменна дата була відзначена заходами українських товариств («Українські православні священики», «Середня школа», «Союз», «Буковинський Кобзар»), які, відновивши свою роботу в повоєнний час, всіляко намагалися підтримувати занепалий дух українців, сприяли зростанню національної свідомості. Не приховуючи власного піднесення, автор допису «Шевченківське свято у Чернівцях у 60-роко-

вини Його смерті» зауважував: «Це велике свято черновецької інтелігенції, яке при таких обставинах повинно стати на будуче святом народного об'єднання буковинських Українців, подіلالо своїм розмахом і величию так, що вражіння остаточно на довгий час глибоко у душі» [12, с.6]. Тоді під пильним оком румунської сигуранци не лише в Чернівцях, а й у сільській місцевості організовувалися зустрілями буковинського вчительства подібні святкові заходи. Один із літературних вечорів відбувся 1921 року в Іспасі Вижницького району завдяки вчителю місцевої школи М. Марфівичу. Більше про небезпечний перебіг цієї події викладено в публікації вчителя історії Іспаської середньої школи І. Тарновецького «В березневі дні 20-х років»: «Коли ж учасники вечора заспівали «Заповіт», прискакала кінна жандармерія. Жандарми почали бити і розганяти людей. Вечір було перервано. Але він продовжувався на квартирі Юрія Мазуряка, де жив М.І. Марфівич. Так в нелегальних умовах відзначили тоді 60-річчя з дня смерті великого Кобзаря» [25, с.4]. Однак, за словами І. Тарновецького, іспасчани продовжували велелюдно відзначати Шевченкові роковини і в 1924 та 1927 роках.

Помітну роль у популяризації Шевченкового слова відігравали товариства «Буковинський Кобзар» та «Руський міщанський хор» 1900 року заснування. Останній після припинення роботи у зв'язку з початком Першої світової війни, відновивши свою діяльність у 1920 році, влаштував згодом перший великий концерт з нагоди шістдесят другої річниці від дня смерті Т. Шевченка. Згадка про цю подію вміщена на шпальтах часопису «Народний голос» від 10 травня 1923 року, де наголошується, що глядацька аудиторія отримала незабутні враження з того дійства [26]. Подібні заходи загострювали в буковинців почуття власної гідності й стимулювали працювати, не покладаючи рук, на ниві українства, відстоювати право гідного життя на рідній землі.

Буковинці отримували духовну поживу не лише з відвідин вечорів та концертів пам'яті Т. Шевченка, а й з української преси, яка в міжвоєнний період залишалася надійним інформатором із суспільно-політичного та культурного життя краю, в ній друкувалося чимало матеріалів і на шевченкознавчу тематику. Така лектура слугувала потужним імпульсом до осмислення ключових проблем українського державотворення. Шевченкові твори, його ідеї соборності, національної незалежності були актуальними для української нації.

Цілковито слухними залишаються і в ХХІ столітті міркування письменника й громадсько-культурного діяча С. Лакусти щодо значущості постаті Т. Шевченка для утвердження національно-державницької позиції, висловлені в рецензії на упорядковану журналістом, видавцем та громадсько-політичним діячем Л. Когутом книгу «Про національно-політичний світогляд Тараса Шевченка» (1930). Тут підкреслено, зокрема, взаємно корелюючі зв'язки драматичного історичного минулого із особливостями ментальності українців: «Своїм вищим духом обняв Тарас Шевченко все наше життя, всю красу нашої землі, всі наші кривди від наших сусідів, всю нашу нездарність і услужливість чужим гнобителям, всю нашу минулу історію. Острими словами ганить він наших земляків, що стали «варшавським сміттям» на услугах Польщі, або «грязю Москви» на услугах у москалів (а те сміття і та грязь не перевелися ще й до сьогодні), що все на когось оглядалися, надіялися від когось помочі і помагали ворогам нищити Україну, а не стати одноставно, всею громадою до боротьби за наші права» [18, с.2]. Наче у майбутнє прозирав С. Лакуста, коли в словлював докори на адресу провідників української нації, мовби затронути реальний стан подій, що кривавим полотном розгорнулися нині на Сході держави: «Замість створити сильне військо, що боронило би границь нашої держави,

бавилися в демократів і казали, що демократична держава не потребує сталого війська і тим самим допомогли ворогам до закріпощення України. Вороги кидали між нас ті демократичні кличі, а самі організували військо і загарбали наші землі» [18, с.2]. У стосунку до цього Шевченкова творчість якнайвиразніше характеризує стан минулого, теперішнього і майбутнього. І це дуже добре простежено у вже згадуваній книзі Л. Когути. Змістова її наповненість стосується тлумачення фрагмента з містерії «Великий льох» – «Стоїть в селі Суботіві» (у розвідці – «Суботів»), поезій «Заповіт», «Ой, чого ти почорніло, зеленє поле», «Три літа» та в цілому поеми «Великий льох». Із півтора десятка пропонованих у виданні статей декілька належить професору С. Смаль-Стоцькому («Великий льох»), «В Шевченкові роковини», «Шевченкові пророцтва («Чого серце плаче, ридає, кричить...»)») й упорядникові Л. Когуту («Шевченкові досвіди», «Шевченкове окруження», «Прокляття»). Загалом їх можна класифікувати тематично за двома напрямками – літературний та історичний.

Як доводить рецензент С. Лакуста, цінність цієї книги полягає в її винятковій необхідності ще раз осмислити історичне минуле задля забезпечення власного упослідженого становища серед інших націй і народів. Л. Когут вважав, що не тільки поетична спадщина Т. Шевченка стала виразником його національно-політичної позиції, а й прозові твори розкривають глибину «історично-культурної і етичної ідеології» поета. Зачіпкою для роздумів Л. Когута про стан державницько-самостійницьких прагнень українців стала думка Т. Шевченка, висловлена у повісті «Близнець», де він порівнює націю, яка не має духовного обличчя, із «найнесмачнішим кислем». Покликаючись на М. Драгоманова, Л. Когут констатує: «[...] москалі зробили з українців дійсний безобразний кисіль, особливо з української інтелігенції, котра, скрививши свою душу всякими соціалізмами московського покрою, відділялась од народу, від народного світогляду, від української традиції, від щирого українського життя і побуту, не вміла, а то й не хотіла піврати наряд національними кличами до боротьби за його визволення з чужинецького ярма» [24, с.138]. На потвердження цієї тези Л. Когут наводить за приклад Т. Шевченка, який, незважаючи на оточення, в якому перебував, все ж «не відчужився душею від народу, а остався щирим Українцем» [24, с.138] й провідником нації. Дослідник переконаний, що найбільш повно Т. Шевченко розкрив свої погляди на становище українського народу, його минуле і сучасне у творах періоду «Трьох літ» (1843-1845). Показовою в цьому сегменті є містерія «Великий льох», де, на переконання Л. Когута, втілена глибока думка поета про те, як українці творили свою історію [24, с.144], причому розуміння Т. Шевченком історичного буття України, на думку дослідника, позбавлене будь-яких запозичень і репрезентує його передусім як вдумливого історика-патріота, навченого життєвим досвідом, котрий мав «здоровий історичний нюх» [24, с.27]. Зважаючи на те, що в Шевченковій лектурі не бракувало історичних праць, Л. Когут все ж звертає увагу на ті «живі історичні й літературні традиції», які підсилювали політичні думки поета, й найбільш визначальним у цьому плані вважав оточення князя М. Репніна. Тому упорядник упевнений, що з-поміж усіх творів Т. Шевченка у містерії «Великий льох» найвиразніше уяскравлюються міркування поета про долю України. Інтерпретуючи зміст поеми, дослідник передає провідну думку цього твору: «Політична недорозвиненість наших предків довела Україну до теперішнього її поневолення. І не може Україна добитися волі, бо їй шкодять самі її верхи – ворони і лірники, представники сучасної української інтелігенції. Ворони, розумні, хитрі, спритні, згідні зі собою і знають усю правду, але перевертають її у неправду. А лірники це блаженка частина інтеліген-

ції. Вони нічогосінько не тямлять про те, що кругом них діється, а плетуть небиллиці, що інші їм наговорили, без надуми, безкритично. Вони залінівці і заблагі, щоб перевірити те, що другі їм кажуть. На це їм енергії не стає. Межи собою ці плаксиві лірники незгідні і погоджуються дуже радо тільки в одному, а саме в неробстві – воліють їсти і спати. А в народ таки й ці горбаті, криві й сліпі йдуть – темних по-своєму просвіщати. За те й дістають ці каліки без спротиву заслужені копняки – від чужинців, і зараз же хвіст під себе бгають. Познак часу вони не розуміють і не відають, коли день волі йде. Це знають лише злі духи, ворони. Вони всі між собою згідні на лихо України» [24, с.27-28]. Автор цих рядків закликав дослухатися до «сильних, визвольних» думок Т. Шевченка, бо вони «змінюють нашу душу від бруду й нудоти та й винесуть нас із духового каліцтва, з неволі, рабства, в ясні високості національних, а через них і вселюдських ідей...» [24, с.28-29]. Інший шевченкознавець, С. Смаль-Стоцький, пов'язував «живе українське духове каліцтво» з образами трьох лірників – на відміну від своїх сучасників, які в цих образах вбачали «гнучку на всі боки інтелігенцію». Поруч із дослідженнями поеми «Великий льох» пера В. Сімовича, Б. Лепкого, Д. Николишина, О. Цісика, на думку Л. Когути, зразкова інтерпретація Шевченкової містерії належить саме С. Смаль-Стоцькому, яка, щоправда, на думку деяких нинішніх шевченкознавців, не позбавлена політичної заангажованості.

Виразний політичний акцент мають статті «Поет волі України» (1927), «З української історії» (1930), вміщені у політико-інформаційному тижневику «Рідний край», який упродовж 1926-1930 рр. редагував у Чернівцях Л. Когут. Обидва матеріали подані без підпису, проте їх авторство не важко встановити, оскільки перегукуються вони зі змістом і стилістикою книги «Про національно-політичний світогляд Тараса Шевченка» (1930), і тому є всі підстави вважати, що вони належать перу Л. Когути. І в першій, і в другій публікації автор знову ж апелює до поеми Т. Шевченка «Великий льох», яка, за його визначенням, є наскрізь політичною й витримана у державницькому дусі [1]. Зважаючи на час і обставини, на політичне становище України у 20-х роках минулого століття, орієнтація на державотворчі ідеї Т. Шевченка мала б допомогти розв'язати багатомірну проблему свободи. Через творчість Т. Шевченка, його особисту позицію щодо минулого і сучасного України, проукраїнські сили намагалися посилити роль свідомо мислячої частини суспільства щодо відновлення заходів у відбудовуванні української держави, сподівалися що «[...] рідний край Шевченка незадовго скине з себе большевицьке ярмо й створить самостійну українську державу з столицею в Києві [...]» [4, с.2]. Схожа інтенція прочитується у редакційній публікації «Тарас Шевченко» (1926) з нагоди 65-х роковин смерті поета, вміщений на першій шпальті газети «Хліборобська правда», мовляв, «ніколи так як тепер, цей український нарід, закріпощений олігархією, не відчував гнету так як тепер, де всі прочі народи, заживають сякої-такої волі» [6, с.1].

У статті «З української історії» окреслюється місце Т. Шевченка в історії українського письменства, який перебуває не між так званими лірниками (сліпими, кривими й горбатими, начебто патріотами, які ширять просвіту в народі, а насправді те, «чого вони навчилися, скривлене і скалічене», «тому з їх праці нема користі для народу» [1]), «духовими каліками, а між борцями за волю цілої української нації, між борцями за українську державність» [1, с.2]. В короткому історичному екскурсі в минуле, починаючи від княжої доби включно по XVIII століття, автор відтворює картину історичної долі України у її здобутках і втратах, вважаючи, що Шевченкове осмислення історії в поемі, його критичний погляд на переломний період часів Хмельниччини, гетьманування Івана Мазепи, екатеринин-

ські заходи є, умовно кажучи, відповідно поета щодо процесу національного знищення, втрати української самостійності й водночас своєрідне апелювання до сучасного йому суспільства, яке ще національно несвідоме та перебуває у стані анемічної деморалізованості зі спонукою нарешті «відкопати свою волю». От тому то й треба добре знати свій народ, як це показав Т. Шевченко, «треба знати як слід його минуле, [...] чим він грішив, щоби на будуче тих гріхів вистерігатися, [...] хто його вороги і хто приятелі, і передусім треба знати сучасних людей, з якими думаєш Рідний Край визволяти, чи зможуть вони тебе підпомогти у твоєму ділі» [4, с.1], – узагальнював В. Сімович у розвідці «Великий льох» Тараса Шевченка.

Про те, що українська молодь має знати свою історію, з неї «пізнати свою традицію і великі характери українських мужів і жінок» [11] переконувала письменниця і журналістка, будителька народної свідомості Сидонія Никорович (1888-1957), яка порушувала гостроактуальні питання з орієнтацією на слово та ідеали Т. Шевченка на шпальтах політичного тижневика «Хліборобська правда» (виходив нерегулярно в Чернівцях у 1924-1938 рр.), позаяк була редакторкою сторінки «Жіночі справи» і «Літературно-наукового додатку» до цього періодичного видання. Показово, що шевченківські матеріали за підписом С. Никорович з'являлися в цьому тижневику й після 1934 року, коли письменниця переїхала з Північної Буковини (разом із чоловіком – митником) до континентальної Румунії, де прожила до кінця своїх днів. Із цього факту видно, як дорожила вона потребою публікацій про українського генія в чернівцькому періодичному виданні.

Показово також, що кожна публікація С. Никорович відкривалася епіграфом із поетичних творів Т. Шевченка. Для неї Шевченків імператив України, його історіо- та націософська концепція мали базове підґрунтя для формування власних ціннісних орієнтацій у відстоюванні прав і свобод української нації. Письменниця зізнавалася, що насправді Шевченко дав їй «ключ до розв'язання [...] національно-політичних справ», бо справою свого життя вважала «вяснення політичної проблеми України [...], щоб хоч почасти лишити грядущим поколінням оте вироблене українське поле і на нім засів здорової рідної думки» та боротьбу «за правду національної ідеї» [20, с.3]. Ознакою високоморального духу Т. Шевченка С. Никорович вважала поетову правдиву віру, яка «має політичний і християнсько-релігійний характер», віру, що базується на любові, правді і законності [5, 9]. Окремо відзначала Шевченкову правдолобність, і те, що він «знав силу знання, знав, що любов, правда і знання – це найбільша сила духа, найбільша людська зброя, яка єдина в силі принести свободу Україні» [11].

Не менш актуальні і для нашого сьогодення роздуми письменниці над тим, що знань, які є рушієм поступу народу, його особливу духовною силою, нерідко бракує сучасній молоді, а це становить найбільшу перешкоду на шляху до свободи та соціально-політичних перетворень: «Бачимо, як беруться невідомі діти до справ, на яких вони зовсім не розуміються, про які поняття не мають, до яких вони духово ще не розвинені. В таких справах підносять свій голос і в якій нахабній формі! Значить, легковажать всякою наукою, знанням і правдою» [11]. Виховуватися ж у душі Шевченка, узагальнює С. Никорович, означає «визволятися з-під духового кольтоніяльного рабства на духово свободних українців» [3]. Письменниця певна того, що неможливо побудувати сильну державу без належного духовного виховання, бо «від Шевченка починається відродження української душі, новий український порядок думання, або українська духовна система» [21], коли молоде покоління не вдячне за переданий досвід і знання своїм попередникам. Сформований на Буковині жіночий рух, зокрема заснування на початку ХХ століття товариства «Жіноча громада», яке, по суті, не припинило своєї діяльності у складні для краю воєнні та окупа-

ційні роки, відстоювало права і свободи не лише українського жіноцтва, а й виступало потужною силою у справі національного та духовного виховання буковинців. Будучи активною громадською діячкою та членкинею цього товариства, С. Никорович виступала за активізацію поширення на Буковині української національної ідеї, підтвердженням чого є її виступ на жіночому з'їзді восени 1931 року з рефератом «Про поширення національної ідеї».

Аналіз публікацій С. Никорович, які мали просвітницьку мету й спрямовувалися на громадянсько-політичне виховання буковинців, дають уявлення не лише про морально-світоглядні переконання авторки, а й є виразником ідеологічної платформи, на якій базувалися погляди письменниці. Звертаючись до буковинського жіноцтва, С. Никорович закликала приділяти посилену увагу морально-етичному вихованню української молоді, що дозволило б формувати її національно-політичні погляди та забезпечило б від сторонніх ворожих впливів. Шевченкові ідеї, його заповіді, в розумінні С. Никорович, мали стати пріоритетними для реалізації стратегії розвитку Української держави. До речі, товариство «Жіноча громада» регулярно організовувало заходи з нагоди вшанування пам'яті Т. Шевченка. Приміром, у публікації з промовистою назвою «Тарас Шевченко і українське жіноцтво» стверджується думка, що великий поет, оспівуючи долю і характер української жінки, вказав і на її роль у суспільному житті, від чого залежить культурне та ідейне виховання нових поколінь [10].

З огляду на культурно-політичний контекст 30-х рр. XX століття, коли у більшій частині України панувала ідеологія тоталітаризму, а Буковина потерпала від окупаційного румунського режиму, законна преса націоналістичного спрямування міжвоєнного періоду залишалася чи не єдиним засобом консолідації буковинських українців та надійним джерелом пропагування ідейних настроїв щодо українського питання. Сміливими були виступи С. Никорович з її просвітою орієнтаціями, де вона закликала виховувати в українців характер і дух європейця за прикладом найбільшого українця-європейця Т. Шевченка, запозичувати в інших європейських народів лише все найкраще для кристалізації власних цінностей: «Християнська ідея має не менший вплив на Європу, як антично-клясична культура. Вона піднесла дуже високо моральну силу європейських народів, дух ідеалізму, віру в невмиручість душі, людяність і шляхотну любов. [...] Україна має стати складовою політичною частиною Європи, тому й український народ є обов'язаний прийняти й собі той самий традиційний науковий досвід, що має його Європа. [...] Грецька філософія і наука показує способи як треба на своїм національним полі працювати, як треба свої духові сили здеціплінувати, впорядкувати і як сформувати свій характер. [...] Так як Сократ боровся проти руйнуючих сил, так само боровся і Шевченко на нашій національній землі» [8, с.3]. Водночас С. Никорович застерігала від будь-яких компромісів з «найнебезпечнішим і лукавим ворогом України – московським катом», бо «з москалем виключає Шевченко всяке порозуміння, всяку політичну зв'язь і наказує цілковиту політичну відрубність» [7, с.3].

Найбільш руйнівною політичною силою С. Никорович вважала майстерно змальованих Т. Шевченком у поемі «Великий льох» «політичних ворон», «національно безхарактерних істот», які і є тією деструктивною силою, що прагне посягти «політичний хаос», в чиїх інтересах «цілковита політична сліпота народу» [13, с.3]. Письменниця була переконана, що, допоки не переведуться подібні «політичні ворони», доти державна визвольна справа України не матиме надійного утвердження.

Висновки. Достоту вражає циклічність процесів у суспільно-політичному житті українців, адже гостра і злободенна проблема українсько-російських між-

національних і міждержавних відносин дотепер не втратила своєї актуальності, навіть злободенності. Цілком можливе вирішення її С. Никорович вбачала за таких умов: «У боротьбі проти московського займанця мусить український нарід на Сході Європи створити собі дипломатичну рівновагу. Мусять мати навкруг себе за сусідів приятелів для визволення України, а не ворогів – інакше проти москаля ніколи не виграє і не вдержиться Україна. [...] Сьогодні український нарід не сміє провадити політику великодержавних народів, а політику визвольну, що веде в мирній мірі до згущення внутрі політично творчих сил. Шевченко кладе першу і найбільшу вагу на підготовляючу політичну працю, а опісля звертає увагу на зовнішню політику і указує, як має наш нарід поступати відносно своїх народів-сусідів» [7, с.3]. Отже, як стверджує С. Никорович, має бути «пізнання політичної правди», «політичне прозріння», треба мати «глибоку політичну свідомість» і, як у зовнішній, так і внутрішній політиці не відступати від політичних засад Т. Шевченка, бути, як він, «політичним філософом», в основі чієї науки лежить «історична правда і національна державна традиція» [7, с.3]. Доречними і влучними є узагальнення на цю тему українського вченого, громадсько-політичного і церковного діяча І. Огієнка: «Тарас Шевченко з бігом часу став у нас поетом, пошана до якого перетворилася на всенаціональну. [...] Це він помітно перетворив і далі перетворює український народ на політично й національно дозрілу націю, це він дав усім національну політичну ідеологію» [22, с.38]. У цьому зв'язку національним ідеалом має стати національна ідея, яка відповідала б українським історичним і культурним традиціям, потребам суспільства та перспективам його розвитку.

Натомість міркування Сидонії Никорович національно-політичного характеру, викликані дійсністю окупованої міжвоєнної королівської Румунією Північної Буковини, підневільним становищем усієї України, розірваної тоді між чотирма державами, з одного боку, і творчістю найбільшого її сина Тараса Шевченка – з другого, настільки різноманітні, глибокі й далекосяжні, що заслуговують окремої наукової праці. А вперше зроблений у цій статті огляд шевченківських акцій та публікацій на теренах краю в міжвоєнний період дає підстави твердити про їхню вагомість і своєрідність.

Список використаних джерел:

1. [Б.п.] З української історії. *Рідний край*. 1930. Ч. 14 (176). 6 квітня. С. 1-2.
2. [Б.п.] Новий шкільний рік. *Воля народа*. 1919. Ч. 8. 25 вересня. С. 1.
3. [Б.п.] Одна соборна політична мова. *Хліборобська правда*. 1935. Ч. 27. 24 листопада. С. 3.
4. [Б.п.] Поет волі України. *Рідний край*. 1927. Ч. 6 (30). 20 марта. С. 1-3.
5. [Б.п.] Політична віра Шевченка. *Хліборобська правда*. 1935. Ч. 25. 10 листопада. С. 3.
6. [Б.п.] Тарас Шевченко. В 65 роковини смерти поета. *Хліборобська правда*. 1926. Ч. 5. 28 марта. С. 1-2.
7. [Б.п.] Політика поневоленого українського народу. *Хліборобська правда*. 1935. Ч. 29. 8 грудня. С. 3-4.
8. [Б.п.] Різьба характеру. *Хліборобська правда*. 1937. Ч. 6. 21 лютого. С. 3.
9. [Б.п.] Соборна українська політична віра. *Хліборобська правда*. 1936. Ч. 1. 5 січня. С. 2.
10. [Б.п.] Тарас Шевченко і українське жіноцтво. *Хліборобська правда*. 1935. Ч. 12. 11 серпня. С. 3.
11. [Б.п.] Учїтеся, брати мої, думайте, читайте! *Хліборобська правда*. 1935. Ч. 16. 8 вересня. С. 3-4.

12. [Б.п.] Шевченківське свято у Чернівцях у 60-роковини Його смерті. *Каменярі*. 1921. Ч. 6. 30 квітня. С. 5-7.
13. [Б.п.] Шевченкові політичні ворони. *Хліборобська правда*. 1935. Ч. 30. 15 грудня. С. 3.
14. Буковина: історичний нарис / [гол. редкол. С.С. Костишин, відп. ред. В.М. Богушанський та ін.]. Чернівці : Зелена Буковина, 1998. 416 с.
15. Добржанський О., Старик В. Бажаємо до України! Змагання за українську державність на Буковині у спогадах очевидців (1914-1921 рр.). Одеса : Маяк, 2008. 1168 с.
16. Добржанський О., Старик В. Змагання за українську державність на Буковині (1914-1921 рр.). Документи і матеріали. Чернівці : Чернівецька обласна друкарня, 2009. 512 с.
17. Канюк С. Буковина в румунській неволі. Харків : ДВУ, 1930. 135 с.
18. Лакуста С. Про національно-політичний світогляд Тараса Шевченка [рецензія]. *Час*. 1931. Ч. 716. 12 марта. С. 2.
19. Марфієвич М. Так вшановували пам'ять Кобзаря в минулому. *Верховина*. 1961. 11 березня. № 30 (1732). С. 4.
20. Никорович С. Гість з Галичини (3 нагоди гостини В. Ткачука). *Хліборобська правда*. 1936. 16 серпня. С. 3.
21. Никорович С. Українське душевне виховання. *Хліборобська правда*. 1935. Ч. 14. 25 серпня. С. 3.
22. Огієнко І. (Митрополит Іларіон) Тарас Шевченко / [упоряд., авт. передм. і комент. М.С. Тимошик], Київ : Наша культура і наука, 2003. 432 с.
23. Попович Ю. Ідея соборності в українському часописі Буковини «Каменярі» (1909-1914; 1921-1922). *Журналістика*. 2015. Вип. 14 (39). С. 45-56.
24. Про національно-політичний світогляд Тараса Шевченка. До пояснення поем: Суботів-Великий льох-Заповіт-Ой, чого ти почорніло, зелене поле-Три літа / [укл. Л. Когут], Чернівці, 1930. 160 с.
25. Тарновецький І. В березневі дні 20-х років. *Верховина*. 1961. 16 березня. № 32 (1734). С. 4.
26. Шевченківський концерт «Міщанського хору» в Чернівцях. *Народний голос*. 1923. Ч. 1 (8). 10 мая. С. 4.

The article deals with the difficult period of enslavement by royal Romania of Bessarabia and Northern Bukovina (1918-1940), when the original national ideal as the spiritual basis of state and national independence for the Bukovynian Ukrainians was the creativity of T. Shevchenko, which consolidated the Ukrainian spirit, determined the further vector of state-building policy. The role and importance of honoring the memory of the poet in Bukovina, promotion of his work and comprehension of his national-political aspect on the example of popular scientific publications and literary and journalistic materials are revealed.

During the interwar period the Bukovina received spiritual food not only from the visit of events and concerts in honor of T. Shevchenko, but also from the Ukrainian press, which remained a reliable informer of the socio-political and cultural life of the region, where a lot of materials on Shevchenko study subjects were printed. Such a lectures served as a powerful impetus for understanding the key issues of the Ukrainian state-building. Shevchenko's works, his ideas of unity, national independence were relevant to the Ukrainian nation. The article focuses on publications in such periodicals as «Ridnyi Krai», «Volia Naroda», «Khlloborska Pravda», «Verkhovyna», «Narodnyi Golos», etc. The Shevchenko materials by L. Kohut and S. Smal-Stotsky are analyzed. Separately, publications by a writer, journalist and public figure S. Nikorovich were considered, which believed that Shevchenko's ideas, his wills were to become a priority for the implementation of the Ukrainian state development strategy.

Key words: spiritual, national, political, liberation, state creation, problem, faith, society, independent.

Отримано: 20.09.2019 р.